

OSAKAĆENI ORFEJ

(BEKSTVO U NOSTALGIJU)

neka se učute jedanput twoje oči i twoje
kose neka se učute twoje
obline dosta je
valjda smo čitavu noć talasali
zemlju neka ne pupoљe
tako glasno twoje grudi neka mi
za trenutak lelujavi tvoji
kukovi šake ne vrbuju neka
vodenica twojih grčeva prestane mozak
da mi melju neću valjda malo posle
da umrem neću valjda malo posle da
odrvenim i sutra
ja mogu da budem žaročki
rumen bik prestani tako neodoljivo da mi
u oči palacaš nagotom da mi
u krv topotom nadireš moram
dok nikne sunce moram
dok dozri noć moram
dok se tama ukriči u zemlju da dosanjam
san koji nema
veze sa našim mesom koji nema
veze sa našim srcaštim očima jer taj san
je samo moj san kao
noć kao zamah kao
velika rana taj san
samo mojih kostiju san moram
još ove tame brzo da dosanjam jer
nešto je počelo mali grbavi put da mi grize
a na bespuču i san modricama okiti a na bespuču
i san je samo velika planina
na kičmi moram
da odem tamo da se sastanem s mojom
iznutricom s mojim potajama
sa skrivnicama mojim moram
da onožali oči dugačkim sanjama onožim moram
da još nekome suncu
čemer zrakova otjem da se šarenim peskom želja
još jedanput poigram jer ja
ovako prazan ovako
proklet ovako, gorak i besmislen još samo u snu
za maslačcima idem.

(USPAVANKA)

o spavaš
možda je ova noć jedini lisnati san
za cirkutave reči twoje očajne
patnje možda je ova noć jedina
pravedna tama za dva opaka sunca
ispod twojih obrva možda je
ova noć s dlanovima od lišća i vetrat
poslednja nežna mrlja voljenja u zlu twoje
strašne sklonosti da otruješ možda je
ova noć brdo noć mreže mesečine razapela
da sečivu twoga pogleda prazninom neozledivom
put prekine da nežnim prstima sna
twojim zlim očima trepavice zaveže
trebalo bi da spavaš
da se rastopiš da se raspineš bela po travi
da nikad više ne javas
neodoljivo zveku svojih zatrovanih reči
da nikad više mirisnu travu tištine
sečivastim smehom ne kosiš
ako ne spavaš
dopuštiš mojim Zubima na twoju najglavniju
venu mojim noktima u twoj najzimjski pogled
neće me više zavarati detinjasta
maska twovg lica plijevim ja na sve zvončice
tvog smeha ne može me više zakopati
u perje opratnja twoj smeh ne mogu ja više
po Zubima twovg smeha srcem da derem
do slepog ušća twojih obliha
ako ne spavaš ja či stupot progušani bes dugačkim
zubima okičen na beli vrat twoj da namamim
da ti se ispod ključnica na levom
brezuljku pristju crveni mak rascveta
da ti se oko vrata modre zmija ugrinu
ako ne spavaš ako belinom igru opet otpočneš ako me
ona besna vatra opet polije po mozgu
više nikada nećeš zagrati leptirstratu svoju
igru na poljani na mesečini koju sam
za twoje oči u srebro iskivao a koja je
u twojoj kosi: moj mali zlatan svemir razapinjal
ako se pomaknes
sad kad mi iz dlanu noć buja
kad mi iz očiju smrt teče nećeš nikada više
obasjana mesečinom među crnim stablima
naga da me iznenadjuješ više nikada u rosi
rasperavanog crvika da oponašaš nećeš
o spavaš.

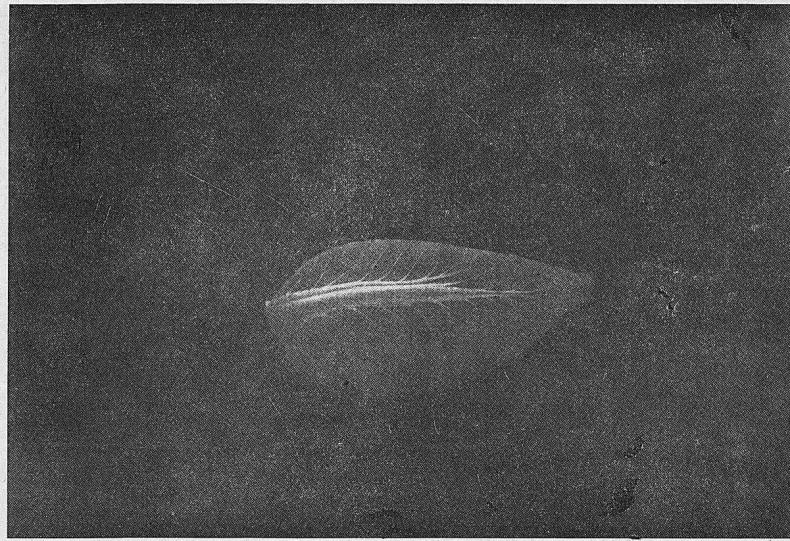
(UDVARANJE)

okamenile moje hrabre nesrećne noge
pa mi drumovi u gluvo raskršće sjäčeni
slatke daljine zlobno prepričavaju
a nemam oči da prelet na nebu nežnom narcaram
da horizontima vedje plave trepavice dodirnem
a nemam ruke da se vetru za grivu uhvatim
da barem prostor oponašanjem letenju išamaram
jer nemam dušu ni bratu zlo da oprostim
ni sam sebi kroz crne prste da progledam
toliko bespomoćno te volim.

(PORAZ ORFEJEV)

bio sam već počeo da se budim
da snu petlje oispam
bio sam već počeo da vrebam nož jave
da se zamahnem...
bio je već dvanaesti sat da umaknesh
da se daljinom zaognesh
poslednji pedalj vremena si iskoristila
euridiku.

Srboljub MITIC

yozo hamaguchi (japan)

kupus, 1960. (mezzotinta)

sunčani slogovi milana dedinca

(uvod u ponovno čitanje)

„Zar se noć meni neće u
srebro da prevrne?“

Milan Dedinac je primer prirodne poeticske suštine, umetnik i arhitekt onih vokala koji izbijaju iz bića, kao mali paralelni izvori. Ali, sa tim vokalima, sa tom suštinom koja navodi na knjišku inspiraciju i pokašto bode uši, oči, svom golotinjom i svojim se-defnom srži, on se izlaze, on se pojavljuje na vašaru spolašnjosti, u sirovom životu. Pojavljuju se nepretenciozno, čak stidljivo kao leptir, ali sa snagom subjekta i zvučnom misijom pesnika koji će i podneblje duše i surove godine rata doživeti svojim sluhom i svojim bolom, prirodno, iskreno. Njegova poezija je natopljena povezijama i ne rasprama, senzibilitetom a ne senzacijama, i o-tuda zvući banalno kada se povlači ostra granica između ranog, medjuratnog, razneženog i onog sumornog, febrilnog, zanjanjihog Milana Dedinca iz šleskih zarobljeničkih citadela i košmara.

U suštini, moralno interesovanje pesnika nije ni popustilo, nije ni se promenilo. Ako nema moćnost da spontani život, aki su ostale daleko na jugu uspomene Budive i jadranskih pejzaža, aki su principi lepote i nežnosti istrgnuti granatama kao glava Apollinareu u prvom svetskom ratu, ostalo je to neizbežno spontano srce, moralno i moralističko. Lepi nedostih došao je priliku da bude ponovo ispitati pred čudo-višnjim neredom života u koji je pesnik ušao kao vojnik, ali pre svega kao humanističko čedo jednog nikada dosantanog sveta. Ru-gati se svetu tamnici i patnji, na prvoj transmisiji i duhovno ne-pismeno, da Dedinac nije umetni hteo, kao što nije umetni hteo da izgubi mit svoje mladežnečke nežnosti ili sanjarije što je iznenadijivala svojim detinjskim žarom, bez mistifikacija i svojim sonornim nočturnom bez romantičarskih vlasulja. A što se na njegovom primeru nadrealistički požar tako lako ugasio, ili se čak pokolebao da interveniše, najbolji je dokaz koliko je individualno osećanje sveta Milana Dedinca već bilo poetski formirano i koliko je nadrealistička družina mogla biti zadovoljna što ima jednog takvog nemametljivog andjela. On je uživao da piše pesme kao da ih u njegovoj okolini nikako ne piše, ne poseduje i ne istražuje, i kao da je slučajno, neznačajući jok poreklo i unutrašnji kalibr

uzeo u ruke lautu stražilovsku, ovih činjenica. Od jednog pesničkog stava širi se u jedan idejni pokret. Prema postojećoj misli i prema svemu što ga okružuje, on je revolt, revolt celog čoveka. U tom momentu društvo je za njega absolutno antiteza, i sve više dolazi do svesti o nepodudarnosti pune konkretnosti čoveka i njemu dopuštenih izražajnih sredstava na svim planovima.“

Dabome, jednostavne reči i jednostavne veze ovih poema nisu više diskutabilne ni za jednu opštiju čitalačku taštinu ili viziju,

jer se priroda javne ptice ukazala ne kao izgovor jednog pesničkog slučaja, niti kao hronika febrilnog rata, prirodnog, vlastitog, iskretnog. Njegova poezija je natopljena javnom dominantom nežnosti

samo u proleće, već u jesen pesnikovog života! Sto u svemu tome možemo da nadjemo elemente čistog, nefabrikovanog doživljaja, groznice i čuda iz malog kruga realnosti, što u tome ima draži za modernog čoveka koji samoprividno kog uljez pristupa poeziji, istovremeno je i podatak o setnoj nadrealističkoj pobuni Milana Dedinca, o jeziku njegovog snage što neposredno izvire iz snage sna. Aragon je govorio kako se nadrealistički porok sastoji

suočajući sna. Aragon je govorio kako se nadrealistički porok sastoji s u neumerenoj upotrebi iznenadjujućih slika, u besomučnom prskusu zdravorazumskim glavicama. Milan Dedinac, međutim, služio se serijom slika koje ne iznenadjuju svojom montażom, već svojom milostom. A to nije bio rezultat jednog duplog iznenadjuvanja, već apologija posebne inspiracije, poruke i oporeku izražito lirske lještavnosti. Da bi se ova stidljiva ljubav između pesnika „Javne ptice“ i nadrealizma što ga je kao zmaj prevazilazio silnim i brzinom svojih avantura, razumeo bez osobitih postupalica, najbolje da pomoći teoretski odločomi post-skriptum nadrealističke brošure „Položaj nadrealizma u društvenom procesu“ trojice autora Oskara Davića, Djourđa Kostića i Dušana Matića, a u kojoj se koegzistencija društvenog bića poezije i poezije uopšte dokazuje iz reda u red. Na jednom mestu zapisano je i ovo precizno uveravanje:

„Nadrealizam je pošao od poezije. Na tom putu, bio je još više obuzet izvesnim činjenicama od sudobnosnje i čovečanske vrednosti, kao snom, humorom, ljubavlju i pitanjem samog držanja čoveka u svetu. U isto vreme morao je da vrši i sistematizaciju

ovih činjenica. Od jednog pesničkog stava širi se u jedan idejni pokret. Prema postojećoj misli i prema svemu što ga okružuje, on je revolt, revolt celog čoveka. U tom momentu društvo je za njega absolutno antiteza, i sve više dolazi do svesti o nepodudarnosti pune konkretnosti čoveka i njemu dopuštenih izražajnih sredstava na svim planovima.“

A baš ta i takva antiteza može se neprestano dokazivati u inače leptirski tananjoj, ezoteričnoj i ovlašnjoj lirici Milana Dedinca. Posle njegovog osnovnog doprinosa, daleke, posle njegove predratne i predratno determinisane poezije, koja, kao što smo već tvrdili, nije bila poezija nadrealističkog eksperimenta, ali je ipak, i nehotično služila čitavom pokretu kao neograničena činjenica, pesniku samom ništa lakše nije bilo nego da regeneriše u novim okvirima empirije u stvarnom ratu i stvarnom stradanju, razvijajući pre svega moralnu sumu svoje poezije a zatim i nju samu, sada opet kao antitezu društvenom neredu stvari.

Svejedno je da li je pesnik opet pošao od same poezije, da li se njome poslužio kao zaštitom kada su već u žicama zarobljeničkim bile uništene i bliske emisije sna, humoru, ljubavi, gradskog proleće, deliriju mora, Budve, Dunava, tih dragocenih pojmovima koji su u nadrealističkom rečniku redovno dobijali atributu čuda. Svejedno je takodje da li ovu pesničku deonicu Milana Dedinca prihvatašmo kao dalju transmisiju njegove izrazito-socijalne tematike iz predratne poeme „Jedan čovek na prozoru“, ili kao povlašćeni sabirak intelektualne smernosti i preostalih emocijonalnih žeravica.

Pesnik je tek ovde, prožimajući duboka iskustva što ih je prognozirao Rastko Petrović, svoje partikularno iskustvo natopio iškustvjem novih ljudi, neusiljeo se nalazeci u lucidnom očajaju istorije. Jedan rumunski pesnik, izlazeći iz rata, napisao je otrilike i ovaj stih: „Zaboravio sam tešku igru u kojoj sam leptir bio.“ Stih, dabome, opunomoćen da strogo subjektivno tešku igru, pa ipak takvom senzacijom se permanentno nadahnjuje, počinje i završava, jednoglasja Milana Dedinca. Za zaborave se nema vremena u njegovim poznim inspi-